

**МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ
УКРАЇНИ**

ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ

**Факультет соціальних комунікацій і музейно-туристичної діяльності
Кафедра історії, музеєзнавства та пам'яткознавства**

**Силабус навчальної дисципліни
«Історія первісного суспільства»**

Галузь знань – 02 Культура та мистецтво

Спеціальність – 027 Музеєзнавство, пам'яткознавство

Освітньо-професійна програма – Цифрові музейні індустрії

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Харків, 2022

1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО КУРС

Назва курсу	Історія первісного суспільства
Викладач (- і)	Щербань Анатолій Леонідович
Профіль викладача (- ів)	Google Meet, anatolii_shcherban@xdak.ukr.education
Контактний телефон та емейл	+380669350246, kozaks_1978@ukr.net
Інформація про консультації	
Логіка вивчення курсу (пререквізити)	Вступ до фаху, Історія України, Історія стародавнього світу

2. АНОТАЦІЯ ДО КУРСУ

Курс «Історія первісного суспільства» знайомить студентів із початковим етапом становлення й розвитку людини і суспільства, який завершується виникненням стародавніх цивілізацій Сходу та Європи. Це найбільший період всесвітньої історії (майже в 600 разів перевищує всі наступні періоди історичного розвитку разом узяті). Історія первісного суспільства визначається загальними історичними законами розвитку, що виявляються у єдиній типологічній соціальній єдності. Курс складається із вивчення основних періодів історії первісного суспільства (антропосоціогенез, доба праобщини, доба первісної общини та період політогенезу). В основу концепції історії первісного суспільства покладено історичні та природні передумови виникнення суспільства.

3. МЕТА НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ

Мета навчальної дисципліни — надати студентам чітке уявлення про історію людства (звідки, коли та яким чином на планеті виникає людина), виникнення поняття соціальності та ідентичності, розвиток матеріального виробництва, зміну форми мистецтва, формування релігійні уявлення та механізм виникнення основних світових релігій. Крім того історія первісного суспільства розглядається як складова частина вітчизняної та світової музеології.

4. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

ПР1. Використовувати міждисциплінарний підхід в атрибуції об'єктів історико-культурної спадщини.

ПР2. Аналізувати й узагальнювати історико-культурний матеріал у певній системі.

ПР17. Здійснювати аналіз вітчизняного законодавства з метою визначення його відповідності міжнародним зобов'язанням України у сфері охорони пам'яток, музейної діяльності; визначати основні засади щодо ввезення, вивезення, передачі права власності на культурні цінності відповідно до ратифікованих Україною Конвенцій ЮНЕСКО.

ПР18. Виконувати комплексні завдання протягом певного періоду часу та представляти результат вчасно.

ПР21. Робити презентації усно із візуальним супроводом, електронні презентації, відео-презентації, презентації в письмовій формі державною та іноземною мовами.

КОМПЕТЕНТНОСТІ

Загальні компетентності	ЗК2. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово
	ЗК5. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел
	ЗК8. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями

	ЗК9. Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань та взятих обов'язків
	ЗК10. Здатність реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні
Фахові компетентності	ФК2. Здатність оцінювати найважливіші події та явища української історії у контексті світової історії
	ФК8. Здатність забезпечувати ефективне використання та популяризацію об'єктів історико-культурної та природної спадщини відповідно до пам'яткоохоронного законодавства
	ФК 10. Здатність здійснювати взаємодію музейно-заповідної мережі, об'єктів культурної спадщини з туристичною сферою
	ФК 11. Комунікувати та співпрацювати з державними і громадськими організаціями, міжнародними музейними і пам'яткоохоронними інституціями

5. ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ

Ознаки курсу	Обов'язкова, професійна компонента ОПП 1.2.13 (за навчальним планом)
Формат курсу	<i>Денна форма навчання, 1 семестр</i>
Обсяг курсу	<i>Зазначте за навчальним планом</i> Кількість кредитів – 6 Загальна кількість годин – 180 Тижневих годин для денної форми навчання - 4 аудиторних – 60 самостійної роботи студента – 120
Технічне і програмне забезпечення	<i>Ноутбук, проєктор, мультимедійна дошка, мультимедійні технології Google Suite for Education</i>

Форми, види навчальних занять та методи навчання	Форми: навчальні заняття, самостійна робота, контрольні заходи. Види: лекція, семінарське заняття. Методи: дедукції та індукції, ілюстрування, аналізу та порівняння, узагальнення та конкретизації, евристичний, дослідницький метод, проблемний метод, метод аналізу помилок, брейнстормінг («мозковий штурм»).
Поточний контроль	усне опитування, письмові роботи, контрольні роботи, тестові завдання
Підсумковий контроль	Екзамен
Політика курсу	Конфліктні ситуації відкрито обговорюються в академічних групах з викладачем, заохочується взаємна толерантність, повага до думки іншого. Плагіат та інші форми нечесної роботи неприпустимі. Не допускаються підказки і списування під час семінарських занять, контрольних робіт, на іспиті. Норми академічної етики: дисциплінованість; дотримання субординації; чесність; відповідальність; робота в аудиторії з відключеними мобільними телефонами

6. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Перелік тем (або блоків)	Разом годин	Лекційні	Семінарські	Практичні	Сам. робота
Тема 1. Предмет курсу «Історія первісного суспільства»	16	4	2		10
Тема 2. Виникнення праобщини найдавніших людей у ранньому палеоліті	21	4	2		15
Тема 3. Праобщина стародавніх людей середнього палеоліту	21	4	2		15
Тема 4. Рання матріархально-родова община верхнього палеоліту та мезоліту	30	6	4		20
Тема 5. Пізня матріархально-родова община землеробів і скотарів у неолітичну та енеолітичну добу	31	8	3		20
Тема 6. Передумови розкладу первіснообщинного ладу і зародження інститутів класового суспільства	21	4	2		15
Тема 7. Родоплемінне суспільство в епоху класоутворення	22	5	2		15
Тема 8. Первісне суспільство та цивілізація	18	5	3		10

<i>Всього</i>	<i>180</i>	<i>40</i>	<i>20</i>	<i>120</i>

7. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ

Шкала орієнтовного нарахування балів за основні форми навчальної діяльності:

Відвідування лекції / виконання завдань до лекційного матеріалу – 1 балів;

Робота на семінарських заняттях – 3 балів;

Робота на індивідуальних заняттях – балів;

Самостійна робота – 3 балів;

Можлива кількість балів, набраних до підсумкової форми контролю:

90 балів

Підсумковий контроль – 10 балів

Всього: 100 балів.

Схема нарахування балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Поточна успішність							Сам. Робота	Екзамен	Всього
Р 1	Р 2	Р 3							
20	25	25					20	10	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

8. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Кількість балів, які може отримати здобувач
1.	Джерела й історіографія вивчення історії первісного суспільства	2	6
2.	Виникнення праобщини у ранньому палеоліті	2	6
3.	Праобщина середнього палеоліту	2	

4	Рання матріархально-родова община верхнього палеоліту та мезоліту	4	10
5.	Пізня матріархально-родова община неоліту та енеоліту	4	10
6.	Передумови розкладу первісно-общинного ладу та зародження класового суспільства	2	6
7.	Родове суспільство в часи класоутворення	2	6
8.	Первісне суспільство та цивілізація	2	6

10. Теми самостійної роботи

№з/п	Назва теми	Кількість годин	Кількість балів, які може отримати здобувач
1	Джерела й історіографія вивчення історії первісного суспільства	10	2
2	Біологічний та культурний аспекти еволюційної антропології	15	2
3	Палеоліт	15	2
4	Типологія та технологія кам'яних знарядь	20	4
5	Палеоантропологія та формування людських рас	20	4
6	Демографічна та етнічна ситуація доби класоутворення	16	2
7	Еволюція суспільної свідомості	14	2
8	Мистецтво первісної людини	10	2

11. ПИТАННЯ НА ІСПИТ

1. Предмет історії первісного суспільства та її місце серед інших наук.
2. Періодизація та хронологія історії первісного суспільства.
3. Джерела історії первісного суспільства.
4. Головні етапи антропогенезу.
5. Фізичний тип, побут та трудова діяльність архантропів.
6. Фізичний тип, побут та трудова діяльність палеоантропів.
7. Витоки ідеологічних уявлень, виникнення первісної магії, тотемізму та фетишизму.
8. Формування світогляду та витоки образотворчого мистецтва палеоантропів.
9. Час і місце формування неоантропа та його фізичний тип.
10. Час та місце формування великих рас людини, їх характеристика.
11. Основні принципи організації роду та сім'ї в ранньопервісній общині.
12. Основні принципи організації влади та соціального контролю в ранньопервісній общині.
13. Особливості побуту та господарства людини епохи ранньопервісної общини.

14. Розвиток раціональних знань у раньопервісній общині.
15. Духовна культура людей раньопервісної общини.
16. Технічні та ідеологічні досягнення неоліту.
17. Найстародавніші центри і процеси виникнення відтворюючого господарства.
18. Особливості общинно-родової організації в епоху пізньопервісної общини.
19. Основні принципи організації влади та соціального контролю в пізньопервісній общині.
20. Виникнення мови і мовні процеси в часи первісного суспільства.
21. Розвиток раціональних знань в пізньопервісній общині.
22. Мистецтво та духовна культура часів пізньопервісної общини
23. Виникнення додаткового продукту та приватної власності, експлуатації та суспільних класів.
24. Особливості шлюбу та сім'ї в період розкладу первісного суспільства.
25. Особливості демографічної ситуації та етнічного стану в період класогенезу.
26. Розвиток раціональних знань в епоху зародження класового суспільства.
27. Поява держави та права, їх джерела.

6. Рекомендована література

Обов'язкова

Основна література

1. Алексеев В.П. Історія первісного суспільства Київ, 1980. 221 с.
2. Залізник Л.Л. Первісна історія України. Київ, 1999. 262 с.
3. Сегеда С.П. Основи антропології. Київ, 1995. 216 с.
4. Станко В.Н. Історія первісного суспільства. Київ, 1999. 237 с.

Допоміжна література

1. Баженов О. Л. До проблеми заселення найдавнішими людьми території України (доба раннього палеоліту) // Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Кам'янець-Подільський, 2018. С. 116-124.
2. Борисова О. В. Соціально-історична антропологія: навчальний посібник. Луганськ: Альма-матер, 2007. 328 с.
3. Давня людина=Early man: палеогеографія та археологія. Київ: Наукова думка, 2013. 204 с.
4. История первобытного общества. Эпоха первобытной родовой общины. – М., 1986. – 572 с.

5. Індиченко Г. Етнічні риси в археологічних джерелах (за матеріалами пізнього палеоліту України) // Етнічна історія народів Європи: збірник наукових праць. Київ, 2006. Вип. 21. С. 107-112.
6. Кіосак Д. Радіовуглецева хронологія мезоліту Південно-Східної Європи // Археологічні дослідження Львівського університету: збірник наукових праць. Львів, 2009. Вип. 12. С. 7-34.
7. Сегеда Сергій «Неолітична революція» в Європі. Проблема походження індоєвропейців // Народна творчість та етнографія. Київ, 2008. № 3 (312). С. 53-59.
8. Скирда В. В., Шрамко Б. А. Історія первісного суспільства. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2018. 172 с.
9. Цеунов І. А. Відкриття та перші польові дослідження Мізинської палеолітичної стоянки // Київ, 2015. Вип. 60: Археологічні студії. С. 32-37.
10. Шидловський П. С. Актуальні питання антропології: (матеріали до вивч. навч. дисципліни «Історична антропологія»). Київ: Логос, 2014. 75 с.

Інформаційні ресурси

1. Бібліотека Харківської державної академії культури
2. Харківська державна наукова бібліотека імені В. Г. Короленка
3. Інститут археології НАН України - <https://iananu.org.ua/>